

асистент кафедри обліку, аналізу та аудиту Одеський національний політехнічний університет

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

DETERMINATION OF TRENDS IN MACHINERY IN UKRAINE

Проаналізовано діяльність машинобудівної галузі України; визначено тенденції розвитку машинобудування; виявлено проблеми, з якими стикаються машинобудівні підприємства, що уповільнюють їх розвиток, та окреслено можливі перспективи розвитку машинобудування країни.

Проанализирована деятельность машиностроительной отрасли Украины, определены тенденции развития машиностроения; выявлены проблемы, с которыми сталкиваются машиностроительные предприятия и замедляют их развитие, намечены возможные перспективы развития машиностроения страны.

The activity of engineering industry of Ukraine is analyzed; trends in engineering are defined; problems, faced by engineering companies that slow down their development, are identified, and possible avenues of machinery country are outlined.

Ключеві слова: машинобудування, промисловість, підприємство, конкурентоспроможність, тенденції розвитку, винахід, корисна модель, промисловий зразок

Ключевые слова: машиностроение, промышленность, промышленность, предприятие, конкурентоспособность, тенденции развития, изобретение, полезная модель, промышленный образец

Keywords: engineering, industry, enterprise, competitiveness, trends, invention, utility model, industrial design

ВСТУП

У розвинутих країнах машинобудування належить до найважливіших галузей промисловості та є пріоритетною, бо має вплив на ефективність та продуктивність всіх сфер економічної діяльності країни. Постійний розвиток машинобудівного комплексу забезпечує рентабельність та конкурентоздатність товарів та послуг на ринку, зростання матеріального та інтелектуального рівня населення, що сприяє підвищенню рівня розвитку економіки окремих регіонів та, зокрема, держави.

Що стосується України, то за роки незалежності темпи розвитку машинобудівного комплексу сповільнювалися за причини морального та фізичного зносу основних та оборотних фондів. Це призвело до того, що низька якість та собівартість виготовленої продукції робить товар на ринку не конкурентоздатним. Тому дослідження тенденцій розвитку, виявлення проблем та визначення перспектив для машинобудівного комплексу є досить актуальним, бо Україна з великим потенціалом природних та інтелектуальних ресурсів має займати перші місця серед країн-лідерів у сфері машинобудування.

В економіці України перед машинобудівними підприємствами постали проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку та залучення додаткових фінансових і матеріальних ресурсів, чим і зумовлено актуальність даного

дослідження. На сучасному етапі розвитку світової економіки її особливістю є те, що найбільш конкурентоспроможними є не окремі суб'єкти господарювання, а об'єднання чи групові утворення підприємств. Це пояснюється тим, що дані структури здатні забезпечувати вироблення та реалізацію необхідних рішень у короткостроковому періоді та адаптацію щодо змін, які відбуваються в економіці, перебудовувати й оновлювати підприємства, що суттєво підвищує рівень конкурентоспроможності та ефективне функціонування в майбутньому. Діяльність машинобудівного комплексу України оцінювали у своїх працях такі вітчизняні науковці, як Ю. Барташевська [1], С.Ілляшенко [2], О. Іванова, Е. Коваленко [3], О. Кузьмін, П. Перерва, О. Шапуров [4], І. Швець та ін. Проте недостатньо розкрито стан машинобудування за умов економічної кризи та перспективи розвитку його конкурентних переваг.

МЕТА СТАТТІ полягає у виявленні основних тенденцій та перспектив розвитку машинобудівної галузі України за результатами проведеного аналізу діяльності машинобудівного комплексу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для вирішення поставлених завдань використані такі методи: порівняльного аналізу, узагальнення, систематизації, експертних оцінок, логічного підходу — при узагальненні тенденцій розвитку та

машинобудівних підприємств; логічного підходу — при наданні рекомендацій щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняного машинобудування.

РЕЗУЛЬТАТИ

Визначення тенденцій розвитку машинобудування відбулося шляхом оцінки трьох етапів його діяльності та стану за 2002–2011 рр., які врахували основні тенденції його змін в динаміці: 2002–2006 рр.; 2007–2008 рр.; 2009–2011 рр. Такий розподіл періоду аналізу зроблено, оскільки:

— у 2002–2006рр. домінувала тенденція сталого економічного зростання в промисловості України, зокрема в її машинобудівній галузі,

— 2007–2008рр. можна визначити як роки економічної кризи,

— у 2009–2011рр. — як остаточні дестабілізаційні кризові процеси та початок позитивних зрушень.

Період 2002–2006 рр. Інноваційну активність у галузі можна визнати недостатньою: перелік інноваційно-активних підприємств постійно скорочувався. У 2006 р. проти 2004 р. — на 19%. Загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності у 2006р. становив 2137083,1 тис. грн., з якого 87% — власні кошти підприємств, 1,4% — держбюджет. У 2006 р. машинобудування використало лише 364 винаходи, 256 корисних моделей, 180 промислових зразків та 2755 рацпропозицій [6]. Загальний обсяг інвестицій в основний капітал машинобудівної галузі становив 10,842 млрд. грн. У 2006 р. показник досяг 3653 млн. грн., що майже в 3,5 рази більше, ніж у 2002 р. [5; 6].

Період 2007–2008 рр. Світова криза різко збільшила кількість фінансово неспроможних підприємств: по-перше, нестабільною ситуацією, що виникла в Україні, по-друге, неякісним управлінням, зокрема, відсутністю в управлінського персоналу

компетенції щодо антикризового управління підприємством, що призвело до нестачі фінансових ресурсів для здійснення антикризової програми підприємства.

Період з 2009 до 2011 рр. Аналіз тенденцій розвитку машинобудування підтвердив суттєве зростання виробництва (16,1%). Останній, 2011 р., виявився нестабільним — якщо у першому півріччі 2011р. збільшення виробництва по галузі склало 29,5% (по промисловості у середньому — 7,7%), то в цілому річні обсяги виробництва в машинобудуванні впали відносно минулого року на 58,3%. Така тенденція спостерігалася і в інших галузях економіки України, питома вага яких в загальному обсязі промислового виробництва перевищує 10%: металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів — 22%; машинобудування — 13,7%, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води — 18,2%, виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів — 15,3%. Характерним для них є зниження в останні роки темпів зростання випуску продукції [5; 7].

Попит на продукцію машинобудування характеризується високою чутливістю до загальноекономічних циклів і залежить від доступу до кредитних ресурсів. Тому внаслідок кризи темпи падіння по його сегментам під впливом зменшення інвестиційного попиту у 2009р. були вище в порівнянні з іншими секторами економіки. Більш схильним був до падіння сегмент електричних, електронних і оптичних приладів, де падіння продажу склало всього 9,7%. Всього за 2009 рік обсяги реалізації продукції машинобудування зменшилися на 40% після зростання на 24% у 2008 році, при цьому, спад виробництва склав майже 45%, інші галузі — 6–26,7% (див. табл. 1).

Таблиця 1

Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Галузь	2009		2010		2011	
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку
Промисловість	917035,5	100	806550,6	100	1065108,2	100
Добувна промисловість	85755,5	9,3	67242,6	8,3	106933,7	10,0
Переробна промисловість	668466,4	72,9	559266,5	69,4	730544,1	68,6
разом з тим						
Машинобудування	121780,4	13,3	85833,0	10,6	116348,5	10,9
виробництво машин і обладнання	37271,5	4,1	34245,7	4,2	39778,4	3,7
виробництво електричного, електронного і оптичного обладнання	25580,5	2,8	204504,7	3,0	27708,9	2,6
виробництво транспортних засобів і обладнання	58928,4	6,4	27082,6	3,4	48861,2	4,6

Основними ризиками для роботи промисловості в 2012–2015 рр. можуть стати зростання вартості

сировини та енергоносіїв, зміни, пов'язані зі зростанням тарифів на залізничні перевезення, а

також можливе посилення фіскального тиску. На українському ринку машинобудування темпи зростання, більшою мірою, залежать від попиту на ринках СНД. По окремих позиціях гідне місце займає продукція українського машинобудівного комплексу (транспортні засоби, продукція вагобудування, обладнання для газонафтової та хімічної промисловості, прокатне, металургійне, ковальсько-пресове, гідротехнічного, гірничорудне, підйомно-транспортне та спеціалізоване обладнання), потенціал якого зосереджений на 365 підприємства і 57 науково-дослідних організаціях.

Для підвищення конкурентоспроможності продукції машинобудування вітчизняного виробництва на європейському ринку доцільно буде використати досвід інших країн, що, у 90-х рр. знаходячись у подібному до сучасного стану української торгівлі, змогли досягти значних успіхів у зовнішній торгівлі продукцією даної галузі. З метою підвищення конкурентоспроможності необхідно притягати значні інвестиції, реорганізувати підприємства, змінювати технологію. Досягнуті результати можуть стимулювати підвищення рівня внутрішньогалузевої

торгівлі вертикально диференційованою продукцією з країнами ЄС.

ВИСНОВКИ

Таким чином, машинобудування постраждало більше в порівнянні з іншими галузями промисловості: 2010 р. відзначився зростанням індексу продукції машинобудування, який за даний рік склав більше 34% до попереднього 2009р. Зростання цього сектора промисловості обумовлено, переважно, відновленням інвестиційного попиту на зовнішніх ринках.

Література

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Статистичний щорічник України за 2006 рік./ За ред. Осауленка О.Г. — К.: Консультант. — 2007. — 545 с.
3. Україна в цифрах: Статистичний збірник / За ред. О.Г. Осауленка — К.: Державна служба статистики України, 2012. — 251 с.